

Dimissionstale 2017, EUD, EUX, HHX, STX

Kære studenter

Tillykke med jeres huer! Jeg er både glad og stolt over at vi i år kan holde dimission for alle vores fire uddannelser samlet. Vi har tidligere holdt dimissioner for vores erhvervsuddannelse EUD en uge før de øvrige uddannelser. Dels var eleverne på EUD færdige før andre på skolen, dels er der jo tale om en erhvervsuddannelse i modsætning til en gymnasial uddannelse. Men der er ingen grund til at adskille de to dimissioner. Vi er lige stolte af alle fire uddannelser, og vi var egentlig lidt kedede af at HHX og STX hvert år stod i skyggen af EUD'erne ved at holde dimission en uge senere. I år dimitterer vi også den første årgang på EUX-uddannelsen, som kombinerer en erhvervsuddannelse med gymnasial uddannelse. Det er en fremragende ungdomsuddannelse, som jeg håber flere vil få øjnene op for. Elever på EUX får adgang til såvel elevplads som videregående uddannelse, så den åbner i den grad dørene. At EUX-uddannelsen ikke er noget man kommer sovende til, fik vi slået fast ved oplæsningen af eksamensplanen. Der gik et gys gennem forsamlingen da antallet af mundtlige eksaminer på EUX blev offentliggjort, og generelt må man sige at der er høje ambitioner med jeres uddannelse. Så som rektor er jeg ekstra stolt over at skolen kan dimittere jer i dag sammen med de øvrige studenter.

Dagen i dag er helt speciel for jer og for byen Lemvig. Det er dagen hvor I kan krone jeres skolegang her på stedet med bevis på eksamen og en hue med bånd i en af vores fire uddannelsers farver. Det er også dagen hvor virkeligheden for alvor begynder at banke på. Her tænker jeg ikke på studenterdagens fest og fejring med hestevognskørsel og deraf følgende tømmermænd, men den virkelighed som I vil møde i form af arbejdsmarked og videregående studier. Nogle af jer er måske lidt slidte i dag efter turene i hestevogn og fest med vennerne oven på den sidste eksamen, men den slags går over af sig selv. Det er der andre tømmermænd der ikke gør. Min tale til jer i dag kommer derfor blandt andet til at handle om de tømmermænd som mange mener at I vil møde når I skal ud på arbejdsmarkedet. Selv er jeg knapt så bekymret. Jeg er faktisk optimist på jeres vegne – ellers ville det også have været ulideligt for mig at være jeres rektor. Når jeg siger at dagen også er speciel for byen Lemvig, er det fordi vi godt ved at mange af jer vil bruge jeres eksamen her fra skolen som en adgangsbillet til videregående uddannelser i større byer, så her rammer det latinske fremmedord "dimission" for alvor hovedet på sømmet. Det betyder nemlig "bortsendelse". Man kan begræde at byen Lemvig mister ungt blod på denne måde, ligesom nogle begræder at der ikke er langt flere af jer der har taget en erhvervsuddannelse. De fleste af jer dimitterer jo fra skolen med en gymnasial uddannelse, som har forberedt jer til videre uddannelse. Man skal ikke have åbnet ret mange aviser før man har hørt om den lurende katastrofe i de unges uddannelsesvalg. Færre og færre søger mod erhvervsuddannelserne, og flere og flere søger ind på de gymnasiale uddannelser. Så har I valgt rigtigt, har I satset på den rigtige hest i tilværelsen med jeres valg af ungdomsuddannelse?

For at blive klogere på den problemstilling, kan vi starte med et citat fra den italienske forfatter Italo Calvino's mærkværdige bog *De usynlige byer*, hvor den store venetianske opdagelsesrejsende Marco Polo fortæller kejser Kublai Khan om alle de byer han er rejst igennem for at komme til kejserens palads. På et tidspunkt beskriver Marco Polo en bro, sten for sten:

"Hvilken sten bærer broen", spørger Kublai Khan

"Broen bæres ikke af denne eller hin sten", svarer Marco, "men af linjen i den bue de danner."

Kublai Khan sidder tavs et øjeblik mens han tænker. Så tilføjer han: "Hvorfor fortæller du mig så om stenene? Det er kun buen der er væsentlig."

Polo svarer: "Uden sten er der ingen bue."

I denne korte historie er der selvfølgelig den næsten banale pointe at samfundet har brug for hver og en af jer. I skal alle udfylde jeres betydningsfulde plads i den bue som udgør vores samfund. Der er brug for jer alle. Men hvordan er forholdet mellem det abstrakte (buens linje) og det konkrete (stenene)? Hvad har størst værdi, den teoretiske baggrund for buen eller de enkelte sten. Marco Polo kan ikke rigtigt bestemme sig, det bliver til et både-og. Anskuet som et billede på dannelsen og på samfundets behov vil jeg også mene at der er brug for såvel den teoretiske som den praktiske dannelse, brug for såvel folk med indsigt i buens matematik og fysik som folk med praktisk forstand på at lægge stenene. I midten af maj da eksamen stod for døren kunne man læse i den lokale avis at Nordvestjylland er udfordret på grund af begyndende mangel på faglært arbejdskraft. Avisens redaktør beklagede sig på lederplads over at der ikke er den samme prestige i en erhvervsuddannelse som i en gymnasial uddannelse, og at mange af jer på STX og HHX har valgt gymnasiet fordi I ikke lige vidste hvad I ellers skulle bestille og derfor er fulgt i halen på jeres venner. I samme udgave af avisen var der også en skarpt vinklet historie om en student der havde været en "omvej" og et "svinkeærinde" omkring gymnasiet før han fandt sin rette hylde på en erhvervsskole. I maj måned kunne vores undervisningsminister også tale om faldende fagligt niveau på gymnasiet, hvor der søger for mange ind. Hun beskriver de gymnasiale uddannelser som højskoleophold og en slags udvidet 10. klasse. Alt dette er ikke ligefrem udtalelser der lægger op til en fejring af jer med HHX og STX-eksamen i dag. Alt i alt mangler debatten også nogle nuancer. Generelt kan man sige at der aldrig er blevet sagt så meget skidt om gymnasiet skønt den ungdomsuddannelse aldrig har været mere populær. Og på den anden side har erhvervsskolerne aldrig haft så mange venner og så få elever. Hvad er egentlig op og ned i den debat? Er det så skidt at de unge går på gymnasiet? Og hvorfor vælger så få en erhvervsuddannelse?

I 2016 offentliggjorde Arbejderbevægelsens Erhvervsråd en rapport, der kunne fortælle at Danmark i 2025 vil komme til at mangle 70.000 faglærte. Arbejdsstyrken vil vokse, men andelen af faglærte falder. Det er en kæp i hjulet på Danmarks økonomi og kan føre til negativ udvikling især i yderområderne. Hvad de færreste taler om, er at den samme rapport også konkluderer at Danmark vil mangle 65.000 med kort eller mellemlang videregående uddannelse, altså blandt andet sygeplejersker, lærere og pædagoger. Der mangler altså sten flere steder i buen hvis vi vender tilbage til Marco Polos historie. Det er helt afgjort et problem at Danmark vil mangle flere faglærte, men det er vel et lige så stort problem med mangel andre steder i samfundet. Desuden er den voldsomme søgning mod gymnasierne endnu større i storbyerne, hvor afstanden til den nærmeste erhvervsuddannelse bestemt ikke er noget stort problem, som det ellers kan være hvis man bor i Lemvig. Så der er lige så meget brug for studenter som for faglærte. Derfor er der også noget smukt over at vi kan dimittere elever med fremtid som både faglærte og med videregående

uddannelse her i dag. Der kunne måske godt have været flere faglærte blandt jer, og der er selvfølgelig videregående uddannelser der har høj arbejdsløshed, men fremtiden byder også på mangel på læger, ingeniører og sproglærere, så klø bare på hvis I har gnisten til disse lidt længere uddannelser. Statistikkerne viser i øvrigt at elever fra Lemvig Gymnasium er gode til at vælge de uddannelser som politikerne gerne vil have jer til. Jeg havde her i foråret besøg af Aarhus Universitet, som kunne fortælle at Lemvig Gymnasium er storleverandør af studerende inden for naturvidenskab og sundhed, og at det også er gode elever der søger ind på disse uddannelser. Det afgørende er mine øjne ikke hvilken uddannelse I tager, det afgørende er at I brænder for det I beskæftiger jer med og VIL noget med jeres uddannelse og fremtid. Jeg håber at jeres skole her er lykkedes med at afklare jer så I nu er ved at være klar over hvor ilden brænder – for der skal være ild og begejstring for at man klarer sig godt og bliver lykkelig for det man arbejder med.

Men nu er det nok i denne tale om brugbarhed, nytte og samfundets behov! Et lige så relevant spørgsmål er: Har vi uddannet jer med en faglighed og en almen dannelse som vil være jer til gavn? Studenter der har gået på skolen i tre år er hver morgen mødt ind til en ungdomsuddannelse hvor det boglige står i centrum. Det gælder især STX, men også HHX, hvor man på trods af at uddannelsen beskrives som erhvervsgymnasial, også møder høje boglige krav. Elever på EUD og EUX har gået på uddannelser, hvor de boglige krav også er blevet flere de seneste år. Hvad skal al denne studeren til for? Kunne man ikke med fordel gøre uddannelserne mere brugbare, nyttige – anvendelsesorienterede som det hedder hvis skal bruge et moderne begreb? Hvad får I EUX-elever, hvoraf de fleste af jer skal ud til elevpladser i handelslivet eller på et kontor, ud af at møde Blicher, Bang og Brandes. Og hvad får en STX-elev der måske skal læse til jurist, læge eller sygeplejerske ud af at høre om buddhisme i religion, Platon i oldtidskundskab eller Henrik Pontoppidan i dansk? Her kan jeg opfordre jer til at tage billedet på dette års dimissionsprogram med jer videre ud i verden. Det er et hovedværk inden for europæisk kunsthistorie, malet af Tizian i 1560. Kvinden på billedet er en allegorisk figur, "Visdommen", på italiensk La Sapienza. Billedet hænger i loftet på Biblioteca Marciana, Markusbiblioteket på Markuspladsen i Venedig, som er et af de vigtigste videnscentre i europæisk historie. Biblioteket og Venedigs rigdom var i øvrigt en lækker følge af byens handelsimperium i senmiddelalderen og renæssancen. Her er altså sammenhæng mellem handel, rigdom og visdom. I dette bibliotek opbevares uvurderlige manuskripter, som ankom til Italien sammen med de intellektuelle der flygtede fra osmannerne efter Konstantinopels fald i 1453. Når I engang kommer til Venedig, må I gå ind for at se billedet, som altså forestiller Visdommen. Med laurbærkrans om hovedet holder hun en bogrulle mens hun svæver på en sky. Den lille buttede dreng, en putto, holder noget op foran hende: et spejl. Visdommens gudinde betragter distanceret sig selv i et spejl. Gennem fordybelsen i bøgerne og i sine studier lærer hun altså sig selv at kende. Ligesom oldtidens grækere kunne betragte indskriften "Kend dig selv" når de ankom til oraklet i Delfi for at få spådomme om fremtiden, iscenesætter Tizian altså studierne og fordybelsen i bøgerne som en måde at få selvindsigt på. Og det er netop hvad I skal bruge alle de ubrugelige studier til. Når I læser romaner i dansk, lærer om planeternes baner i fysik eller forholder jer kritisk til kilder i historietimerne, går jeres dannelse netop i to retninger. Noget af det vil komme jer til nytte i et arbejdsliv eller som borgere, men lige så vigtigt er det at det styrker jer som personer at kende til jeres folks historie, til litteraturens udforskning af menneskesindet eller til vores plads i

verdensrummet. At kende til disse ting er en forudsætning for at kende sig selv i udvidet forstand, og det netop hvad man skal bruge en skole til. At lære sig selv at kende i udvidet forstand. Noget kunne i øvrigt tyde på at mennesker med bredt udsyn og med en solid almindelig dannelse i rygsækken klarer sig godt. Det var i hvert fald budskabet i et interview i Altinget med Bjarne Stoustrup, udviklingsleder i den amerikanske investeringsbank Morgan Stanley. Han har mange års erfaring med at undervise på universitetet og uddanne succesfulde unge til IT-industrien. Hans erfaring siger ham at afrundede mennesker klarer sig bedst. Man uddanner ikke de dygtigste dataloger ved at starte undervisningen i programmering allerede i folkeskolen eller gymnasiet for den sags skyld. Man uddanner langt bedre og mere robuste unge mennesker ved at lade dem fordybe sig i lidt af hvert inden de specialiserer sig. De der klarer sig bedst, er folk med indsigt i dansk kultur, sprog, kulturmøder, kommunikation, musik, historie, biologi og litteratur, altså et bredt spektrum af forskellige fagligheder og måder at drive videnskab på. Noget af det vigtigste er ifølge Bjarne Stoustrup ikke at lære hvordan Google fungerer, men snarere at forstå hvad man finder på Google og at vi ikke uddanner generationer som ikke kan kende forskel på videnskab og pseudovidenskab, nyheder og fake news. Netop et kritisk forhold til medier og sandheder er noget af det vigtigste vi kan give jer med fra en ungdomsuddannelse, hvilket det forgangne års begivenheder må understrege i forbindelse med især præsidentvalget i USA. I må ikke ende med at blive en generation der lever ukritisk i meningers og synsningers verden, og I skal også lære at kaste et kritisk blik på jeres eget forhold til medier og medieforbrug. I har meget at takke Google for, hvilket jeg blev gjort opmærksom på da jeg så en af jeres studenterhuer med den måske lidt ironiske, eller måske meget ærlige indskrift: Tak, Google! Jeg vil efterhånden også selv nødtigt undvære Google, men jeg håber også at I det er lykkedes for os at give jer et kritisk blik på jeres it-forbrug med jer herfra. Google og Facebook kender nemlig også jer, jeres søgemønstre, forbrug, politiske holdninger og alt muligt andet som I ikke tænker over til daglig. På den måde kommer vi tilbage til Tizians billede af Visdommen, som betragter sig selv: Google og Facebook stirrer jer lige i øjnene og sladrer om jer hver gang I tænder computeren.

Jeg håber at I vil lade mig dvæle et øjeblik endnu ved den almene dannelse, som det er Lemvig Gymnasiums mål at give jer lige meget hvilken ungdomsuddannelse I har taget her på skolen. Psykologiprofessoren Svend Brinkmann sagde det meget præcist i en kronik i Politiken her i maj måned: Kritisk tænkning og almen dannelse kan blive et værn mod den depression der truer mange unge. Der tales meget om præstationsræs på ungdomsuddannelserne og at mange i jeres generation stræber efter høje karakterer i et uddannelsessystem der målretter, tester og strømliner i højere grad end tidligere. Og næste år får vi en gymnasiereform, hvor gymnasierne i endnu højere grad får til opgave at afklare og målrette eleverne. Den kommende gymnasiereform bliver ellers en forbedring af gymnasiet på mange områder, men det kan vise sig at blive en stor opgave at målrette unge mod en karriere tidligere i livet. Målrettethed og stræben efter at opfylde høje ydre krav beskrives som årsag til stress, mindreværdskomplekser og angst, og i en ungdomskultur, hvor der også skal være tid til kærester og fritidsinteresser, tjenes penge og være tid til at være social på både medier og in real life, kan jeg godt forstå at nogle bliver stressede. I (og det gælder sådan set hele samfundet) har brug for en forsimpning af hverdagen, for at koble af, og så har I brug for en skole der ikke altid kræver målrettethed og performance, men også giver plads til fordybelse,

interesser og fejltrin. Det gælder både jer og jeres lærere. Der skal minsandten bestilles noget på en ungdomsuddannelse, og det skader jo ikke at gøre sig nogle tanker om hvilket job man mon kunne tænke sig at bestride i livet, men for en lærer er der ikke nogen større sejr end at fremelske ægte interesse og modet til at turde fejle. Så som Svend Brinkmann så rigtigt siger, bør gymnasiernes primære opgave snarere være at korrumpere ungdommen med indsigt i Sokrates. Sokrates selv, den athenske filosof, som mange af jer kender, provokerede det athenske samfund med at korrumpere byens ungdom. Han lærte dem at stille ubrugelige spørgsmål som: Hvad er skønhed? Hvad er retfærdighed? Hvordan skal vi forholde os til døden? Det er vigtige spørgsmål, som skolen skal lære jer at forholde jer til, skolen skal være et frirum hvor vi lærer at tænke over de største af livets spørgsmål. Som elever på Lemvig Gymnasium ved I i øvrigt bedre end nogen at skole og lediggang hører sammen – vi har jo Lediggangsstenen ved indgangen til at minde os om det dagligt. Så hvis I handelsskoleelever af og til synes at I bliver slæbt med til irrelevante fællesarrangementer med jazz eller om fuglekiggeri, skal I vide at det ikke bare er noget jeres rektor har fundet på for at irritere jer. I har godt af det. Handelsuddannelserne skal ikke snydes for den pakke de almene studenter får med sig, ligesom dem af jer med røde huer også har haft godt af at omgås elever med interesse for økonomi, handel og erhvervsret.

I år er 500-året for reformationen blevet markeret på mange måder i Danmark. Det er der god grund til, for Luther har præget vore samfund og vores sind i voldsom grad. Det bliver diskuteret om Luther nu også er en forudsætning for moderne demokrati og frihedsrettigheder, det må vi i dag lade akademikerne strides om, men skulle jeg pege på et område hvor Luther kan tale direkte til ungdommen, ja til os alle, kan vi sammen se på betydningen bag de to ord: Synd tappert, som stammer fra et brev til Luthers ven Melanchton. Med opfordringen til at synde tappert kunne det se ud som om han råder mennesker til at synde på livet løs, til at være ligeglade med at vi er født som syndere. Men meningen er snarere at vi skal affinde os med at vi ikke er perfekte, og at mennesket aldrig vil kunne kappes med gud på dette område. Mennesket er født syndigt, vi laver fejl livet igennem og er lige for Gud i den henseende. Så skal vi lade Luther tale direkte til os, må vi leve med at livet aldrig bliver perfekt. Den næste danskaflevering kan altid blive lidt bedre, der findes sikkert en smartere løsning på matematikproblemet, og samfundsfagsafleveringen kunne altid forbedres med lidt finjustering. Det bliver aldrig perfekt, og lever man med et evigt krav til sig om forbedring, udvikling og perfektion, ender man med at få stress. Det gælder ikke blot for jer dimittender, men også for mange voksne at der kan hentes visdom her. Gør jeres bedste, men være ikke bange for at begå fejl, for I vil fejle, skifte kurs og kvaje jer i studierne, på arbejdspladserne og i livet. Fejl er ikke noget at stræbe efter, men de kommer når vi udsættes for udfordringer, og et liv uden udfordringer er kedeligt. Som Platon sagde: Et dårligt liv er et uafprøvet liv. Det betyder også at samfundet skal holde igen med de hede drømme om en ungdom der er strømlinet og målrettet, og forældrene skal af og til holde igen med curlingkosten og lade jer begå fejlene selv.

Vi er nu nået til det tidspunkt hvor jeg efter et, to eller tre år med jer på skolen vegne skal sende jer væk, dimittere jer fra Lemvig Gymnasium. Det gør jeg med den romerske digter Martials to udødelige vers om at vi ikke skal være bange for at give noget fra os:

Unddraget uheld og held er hvad du gi'r dine venner.
Eneste rigdom du har altid, er den du gi'r væk.

Med de ord giver jeg jer væk som studenter fra Lemvig Gymnasium årgang 2017. Tillykke!